

12 Ιανουαρίου 2014

Η εκκλησιαστική αντίληψη για τη γυναίκα στην Αγία Γραφή

/ [Ορθόδοξη πίστη](#)

Στήν Παλαιά Διαθήκη γίνεται λόγος για τήν γυναίκα στίς δύο γνωστές διηγήσεις πού έχουν ως θέμα τήν δημιουργία του ανθρώπου. Σ' αυτές τίς διηγήσεις (παρά τούς διαφορετικούς προσανατολισμούς πού έχει κάθε μία) εκφράζονται μέγιστες αλήθειες. Οι ιεροί συγγραφείς, φωτισμένοι από τό Πνεύμα του Θεού, δέν έχουν πρόθεση νά μας δώσουν μέσα από τά μοναδικά αυτά κείμενα κάποια οντολογική ερμηνεία της γυναίκας, ούτε νά εκθέσουν κάποια θεολογία σχετικά μέ τήν δημιουργία της καί τό πρόσωπό της. Οπωσδήποτε διακατέχονται κι αυτοί από τό γενικότερο ανδροκρατούμενο πνεύμα της εποχής τους – πώς μπορούσε άλλωστε νά γίνει διαφορετικά. Όμως παρόλα αυτά τονίζουν, (μέσα από εικόνες, σύμβολα καί άλλα πολιτιστικά στοιχεία του καιρού τους) ότι τόσο ο άντρας, όσο καί η γυναίκα είναι δημιουργήματα ενός αγαθοποιού Θεού. Έχουν κι οι δύο τήν ίδια ανθρώπινη φύση (το αρχικό ανθρώπινο κύτταρο) ως εικόνες του Θεού. Αποτελούν ως «άρσεν και θήλυ», όντα αλληλοσυμπλήρωσης καί αλληλοβοήθειας. Ο καθένας βλέπει στόν άλλον τόν εαυτό του καί ταυτόχρονα ό,τι τόν διακρίνει. Επωμίζονται καί οι δύο τό ίδιο έργο, καί έχουν από κοινού τήν ευθύνη για τόν κόσμο γύρω τους. Αυτά τά δύο μοναδικά όντα ο Θεός τά αγαπά, τά φροντίζει, τά ευλογεί.

Αλλά ενώ αυτές οι αλήθειες αποκαλύπτουν στό βάθος τό αρχικό σχέδιο της θείας Σοφίας, έρχεται η πτώση των Πρωτοπλάστων, πού, εκτός από όλα τά άλλα, δημιουργεί μιά ρήξη ανάμεσα στόν άντρα καί τήν γυναίκα. Η γυναίκα στρέφεται πρός τόν άνδρα μέ μιά επιθυμία κτητική, κι αυτός λειτουργεί έναντι της ως κυρίαρχος καί εξουσιαστής. Αυτή ακριβώς η μεταπτωτική κατάσταση διαπερνά καί όλα τά βιβλία της Π.Δ. Κατά τίς ραββινικές παραδόσεις καί τίς διάφορες ερμηνείες του Νόμου, η γυναίκα θεωρείται κατώτερη από τόν άντρα στήν

εξυπνάδα και στην ωριμότητα – κάτι σαν ισόβια «ανήλικη». Στην ερωτική ζωή λειτουργεί ως πηγή επιθυμίας. Στόν χώρο της ηθικής ως απειλή. Στην θρησκευτική και λατρευτική ζωή λογίζεται ως ον ανάξιο και ακάθατο. Κατά την ίδια νομοθεσία μία γυναίκα αποτελεί κτήμα του συζύγου, (μαζί με τά παιδιά, τούς δούλους και τά άλλα περιουσιακά στοιχεία), αφού μετά τόν γάμο περνά από την κυριαρχία του πατέρα στην εξουσία του άνδρα. Εύκολα μπορεί νά βρεθεί στό δρόμο, χωρισμένη από τόν άντρα. Ενώ αυτή δέν μπορεί νά χωρίσει τόν σύζυγό της, εκτός από ορισμένες περιπτώσεις. Όταν κάποια αποδεικνύεται άπιστη πρός τόν άνδρα κατά την περίοδο του αρραβώνα, τιμωρείται μέ λιθοβολισμό. Και όταν η απιστία γίνεται κατά τόν γάμο, με στραγγαλισμό. Ενώ για τόν άνδρα υπάρχει ατιμωρησία σέ ανάλογα παραπτώματα. Η πολυγαμία θεωρείται δικαιολογημένη, όπως και τό δικαίωμα του άνδρα νά χωρίσει την γυναίκα, αν αυτή δεν του έχει γεννήσει παιδί στά πρώτα δέκα χρόνια του γάμου. Οι ίδιοι νόμοι επιβάλλουν σ' αυτήν «καθαρούς» σαράντα ημερών στην περίπτωση πού γεννήσει αγόρι, και ογδόντα ημερών, όταν γεννήσει κορίτσι. Απαγορεύουν σ' αυτήν νά ασκεί τό ιερατικό λειτούργημα, όπως επίσης και νά συμμετέχει στην λατρεία κατά τίς περιόδους των γυναικείων κύκλων. Δέν της επιτρέπουν τέλος, όταν πηγαίνει στόν Ναό, νά στέκεται πρός την πλευρά πού βρίσκονται οι άνδρες.

Όμως παρόλα αυτά, στά ίδια βιβλία της Π. Δ. λάμπουν μέ τήν παρουσία τους σεβαστές γυναίκες, όπως ήταν η Σάρα, η Ρεβέκκα, η Λεία, η Ραχήλ, κατά τούς εωθινούς χρόνους της ιερής ιστορίας, οι προφήτισσες Μυριάμ (αδελφή του Μωυσή) Δεββώρα, Ιαήλ, Άννα (μητέρα του Σαμουήλ), οι ελευθερώτριες Εσθήρ, Ιουδίθ. Ούτε λείπουν απ' αυτά τά βιβλία οι έπαινοι γιά τήν γυναικεία γονιμότητα (κύριο στοιχείο καταξίωσης της γυναίκας), γιά τήν γυναικεία αξιοσύνη, τήν πιστότητα καί αφοσίωση πρός τόν άνδρα, τήν καθαρότητα στίς συζυγικές σχέσεις, τήν τρυφερότητα του άνδρα προς τήν γυναίκα. Αισθήματα πού κορυφώνονται μέ τήν γυναικεία προσωποποίηση της Σοφίας καί κατ' εξοχήν μέ τό «Άσμα Ασμάτων», αυτόν τόν θαυμάσιο ύμνο της ανδρόγυνης αγάπης. Όμως η πραγματικότητα δέν έπαυε νά είναι πικρή γιά τήν γυναίκα. Καί απ' αυτή τήν άποψη μπορούμε νά εκτιμήσουμε τήν όλη στάση του Ιησού, όντως επαναστατική, προς τίς γυναίκες.

Πράγματι, ο Ιησούς, σύμφωνα με τίς διηγήσεις των Ευαγγελίων, δέν αποκλείει από τήν αγάπη Του τήν γυναίκα - τό αντίθετο μάλιστα. Γι' Αυτόν εκείνο πού έχει σημασία δέν είναι τό φύλο, αλλά τό ανθρώπινο πρόσωπο. Έτσι καλεί τίς γυναίκες αδελφές Του, γιατί κι αυτές ανήκουν στήν κοινότητα της Εκκλησίας. Ευσπλαχνίζεται τήν χήρα μητέρα της Ναΐν καί ανασταίνει τόν γιό της. Γιατρεύει τήν συγκύπτουσα της συναγωγής, γιατί είναι κόρη του Αβραάμ καί ίση μπροστά στόν Θεό. Εμπιστεύεται μέγιστες αλήθειες σέ μιά γυναίκα, τήν Σαμαρείτισσα (Ιω.

4, 14 εξ.), παρά τίς αντίθετες αντιλήψεις της εποχής, όπου αποτελούσε πρόβλημα ακόμα και η συζήτηση μέ μιά γυναίκα. Επιτρέπει σέ γυναίκες (όπως ήταν η Μαρία η Μαγδαληνή, η Μαρία η μητέρα του Ιακώβου, η Σαλώμη, η Σουζάνα κ. ά.) όχι μόνο νά Τόν διακονούν (Λουκ. 8, 1) αλλά νά βγαίνουν έξω από τό σπίτι τους και νά Τόν ακολουθούν στό κηρυκτικό έργο, πράγμα αδιανόητο γιά ένα ραββίνο αυτής της εποχής. Καί προπάντων δείχνει τήν ιδιαίτερη αγάπη Του σέ γυναίκες του περιθωρίου, απορριμένες κοινωνικά και εξουθενωμένες, γιατί θέλει ν' αποκαταστήσει τήν αξιοπρέπειά τους και ν' αποκαλύψει σ' αυτές ότι είναι άξιες εκτίμησης εκ μέρους Του και εκ μέρους του Θεού.

Μετά απ' αυτή τήν στάση του Ιησού, οι γυναίκες είναι παρούσες στήν Σταύρωση και στόν Ενταφιασμό· γίνονται αγγελιοφόροι της Ανάστασης· μετέχουν στό γεγονός της Πεντηκοστής, όπως η Εκκλησιαστική κοινότητα είναι συγκεντρωμένη «ομοθυμαδόν επί το αυτό» και δέχεται τήν φωτιά του Αγίου Πνεύματος· αναδεικνύονται σέ προφήτισσες (οι τέσσερις κόρες του Φιλίππου), σέ διδασκάλισσες (Πρίσκιλλα, Φοίβη), σέ διακόνισσες, σέ γυναίκες φιλανθρωπίας και αγάπης (Ταβιθά), σέ μάρτυρες, μοναχές και μητέρες.

Αλλά κι ο Απ. Παύλος διακηρύττει κάτι εξαιρετικά σημαντικό γιά τήν εποχή του. Ότι στόν καινούργιο κόσμο της Βασιλείας του Θεού καταργείται κάθε διάκριση – εθνική, θρησκευτική, κοινωνική – όπως κι αυτή πού έχει σχέση μέ τήν γυναίκα. Όμως ο ίδιος ο Απόστολος βλέπει ότι τόσο ο κόσμος, όσο και η τότε κοινότητα της Εκκλησίας, δέν μπορούν νά αντέξουν μιά τέτοια ριζοσπαστική αλήθεια, κατ' ουσία εσχατολογική. Γι' αυτό και προσφεύγει στήν οικογενειακή «ιεραρχία» της εποχής εκείνης, πού ήθελε τόν άνδρα « κεφαλή της γυναικός». Καί στή συνέχεια περνά σ' ένα θαυμάσιο εικονισμό άνδρα Χριστού – Εκκλησίας, άντρα – γυναίκας. Έτσι, μέσα απ' αυτόν τόν εικονισμό προβάλλεται ένα ανώτερο επίπεδο σχέσεων άντρα – γυναίκας, πού ξεπερνά όλες τίς σχετικές ιδεολογίες αυτής της εποχής και χτυπάει στήν ρίζα κάθε μορφή αυταρχισμού, ανδρικού ή γυναικείου.

Όμως παρά τήν ρωμαλέα στάση του Αποστόλου Παύλου, δέν αλλάζουν πολλά σχετικά μέ τήν ισοτιμία του άνδρα και της γυναίκας. Ο μύθος της ανδρικής κυριαρχίας, στο κοινωνικό υπερ – εγώ, παραμένει και μέσα στίς χριστιανικές κοινότητες. Η υπερβολική «καθαρολογία» του Ιουδαϊσμού, σχετικά μέ τούς γυναικείους βιολογικούς κύκλους, περνάει και μέσα στήν Εκκλησία. Οι «γνωστικίζουσες» αντιλήψεις γιά τόν κόσμο, τό σώμα, τήν ηδονή (ως δημιουργήματα κατωτέρων θεϊκών δυνάμεων) όπως και κάποιες εκτροπές του ασκητισμού, καλλιεργούν ένα πνεύμα υποψίας και περιφρόνησης, εχθρότητας και φόβου πρός τήν γυναίκα. Έτσι ορισμένοι εκκλησιαστικοί συγγραφείς δέν βλέπουν τήν γυναίκα ως πηγή της ζωής, όπως τήν θέλει τό θείο Σχέδιο της δημιουργίας,

αλλά ως πηγή ρύπου καί μολυσμού (Αποκ. 14, 4). Ως ένα δηλ. καταραμένο ον, πού υπάρχει, είτε γιά τήν αποφυγή της πορνείας, είτε ως μέσο παιδοποιίας, καί πού η σχέση μ' αυτό (η ερωτική - συζυγική) καθιστά τόν άνθρωπο, κατά κάποιο τρόπο, ακάθαρτο.

Αυτού του είδους τίς αντιλήψεις, πού τραυμάτιζαν τήν γυναικεία αξιοπρέπεια καί αμφισβητούσαν τήν σοφία του Θεού, χρειάστηκε ν' αντιμετωπίσουν οι Πατέρες της Εκκλησίας - όσο φυσικά η εποχή τους τό επέτρεπε.. Γι' αυτό οι Πατέρες δέν παύουν νά στηλιτεύουν τήν τότε νομοθεσία πού εξαντλούσε όλη τήν αυστηρότητα γιά τίς ηθικές παρεκτροπές της γυναίκας, ενώ άφηνε στό απυρόβλητο τίς απιστίες του άντρα. Νά συμβουλεύουν τούς άνδρες νά συμπεριφέρονται μέ τρυφερότητα στίς γυναίκες τους. Νά τονίζουν μέ όλες τους τίς δυνάμεις τό «ομότιμον ανδρός καί γυναικός». Ότι δηλ. ο άντρας καί η γυναίκα έχουν τήν ίδια τιμή, αξία καί δόξα, μέ βάση τήν δημιουργική πράξη του Θεού· τό ίδιο θεϊκό αρχέτυπο, ως μία καί ενιαία ανθρώπινη φύση· τήν ίδια οντολογική ταυτότητα του «κατ' εικόνα». Καί επιπλέον, ότι καί τούς δύο αφορά η λυτρωτική πράξη του Χριστού· η αναδημιουργία μέσα στην Εκκλησία· η από κοινού πορεία πρός τήν ζωή, τόν θάνατο καί τήν ανάσταση.

Βέβαια, παρά τίς καταπληκτικές αυτές τοποθετήσεις των Πατέρων, η ισότητα άντρα - γυναίκας σέ όλα τά επίπεδα παρέμενε γιά τόν ιστορικό Χριστιανισμό κάτι τό ανέφικτο. Μέ αποτέλεσμα τό ανθρώπινο ον νά ταυτίζεται σχεδόν μέ τόν άντρα, καί η γυναικεία ύπαρξη νά θεωρείται υποτιμημένη καί προβληματική. Οι χριστιανοί δέν έπαυαν νά τονίζουν τήν πνευματική ισοτιμία ανάμεσα στόν άντρα καί τήν γυναίκα. Όμως δέν μπόρεσαν νά βγάλουν απ' αυτή τήν χαρισματική ισοτιμία τά αναγκαία συμπεράσματα γιά τήν θέση της γυναίκας στην κοινωνική ζωή. Έτσι δέν κατόρθωσαν νά κάνουν πράξη (είτε γιατί παρεξέκλιναν πρός κάποιο «αγγελισμό», είτε γιατί η εποχή δέν ήταν ώριμη), αυτά πού ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς είχε διακηρύξει, από τόν δεύτερο αιώνα, ως συνέπειες της πνευματικής ισότητας: «η τροφή κοινή, γάμος συζύγιος, αναπνοή, οψις, ακοή, γνώσις, ελπίς, υπακοή, όμοια πάντα» (Ρ. Γ 8, 260C).

Επιπλέον εκείνο πού δέν μπόρεσε νά δει ο ιστορικός Χριστιανισμός μέσα στους αιώνες είναι, τί ακριβώς διαφοροποιεί τόν άνδρα καί τήν γυναίκα ως ετερότητα. Ενώ δηλ. τά δύο αυτά όντα αποτελούν στόν πυρήνα τους μία ενότητα (Γεν. 1,26· 27'), τί είναι εκείνο τό μυστηριώδες, πού κάνει τόν άνδρα νά είναι αυτό πού είναι, καί τήν γυναίκα νά στέκεται έναντί του ως ένα «άλλο πρόσωπο», πολύ κοντινό ταυτόχρονα όμως «καθαρά διαφορετικό». Οι Πατέρες της Εκκλησίας πέρασαν παράπλευρα από τό υπερφυσικό μυστήριο των φύλων καί τό πρόβλημα της γυναικείας οντότητας. Γι' αυτό είδαν τήν γυναίκα περισσότερο από ηθική ή ψυχολογική άποψη, καί μέ μέτρο πάντα τόν άντρα. Όμως αυτή η άγνοια είχε ως

αποτέλεσμα νά ταυτισθεί ο άντρας μέ τήν δύναμη καί τήν εξουσία (ο σοφός, ο πολεμιστής, ο κυβερνήτης) καί η γυναίκα μέ τήν παιδοποιία καί τούς υπηρετικούς ρόλους – αυτή πού φροντίζει τό σπίτι, αυτή πού ξεκουράζει ερωτικά τόν άνδρα, αυτή πού του γεννάει παιδιά.

Αλλά στήν Εκκλησία υπάρχει καί η Γυναίκα «η περιβεβλημένη τόν ήλιον» (Απ. 12, 1). Η Εύα της Χάρης και της Σωτηρίας, η Υπεραγία Θεοτόκος. Οι Πατέρες κι οι Υμνογράφοι της Εκκλησίας έγραψαν καταπληκτικά κείμενα για τό τίμιο πρόσωπό της. Γι' αυτούς η Θεοτόκος (Γυναίκα – Μητέρα – Παρθένος) αποτελεί δόξα καί τιμή για τό ανθρώπινο γένος, τήν πιό χαριτωμένη ύπαρξη της εκκλησιαστικής ιστορίας. Όλο αυτό τό μεγαλείο της Θεοτόκου δέν βρίσκεται στήν βιολογική γονιμότητα, αλλά στό γεγονός ότι έγινε η Μητέρα του Θεού. Καί αυτό τό μέγα γεγονός καί θαύμα, ότι ο Υιός του Θεού «γεννήθηκε από μία γυναίκα» (Γαλ. 4, 4) καταξιώνει στό έπακρο τήν γυναικεία ύπαρξη. Πρόκειται για μία μητρότητα άλλης τάξεως, πού αποκαλύπτεται ως μυστική ανταπόκριση στήν αγάπη του Θεού. Απ' αυτή τήν άποψη, εκείνο πού διακρίνει τήν γυναίκα, αυτό πού χαρακτηρίζει τήν γυναικεία πνευματικότητα, είναι η δυνατότητα αποδοχής του Άλλου – του Θεού, του άντρα, του παιδιού, του συνανθρώπου. Είναι η ανέκφραστη τρυφερότητα πού αγκαλιάζει καί σώζει τήν ζωή, μ' ένα τρόπο μυστικό, ενδόμυχο καί πολύμορφο. Μιά «μητρότητα» πού επωάζει καί «γεννά» ό,τι πιό ωραίο υπάρχει στόν κόσμο ως ζωή, αμοιβαιότητα καί χάρη. Γι' αυτό και οι Πατέρες είδαν στην χαρισματική μητρότητα της Θεοτόκου (στην μυστική αποδοχή της αγάπης του Θεού) το μυστήριο της Εκκλησίας.

Βέβαια μία τέτοια «στάση» έναντι του κόσμου υπάρχει και στον άντρα, αλλά στην γυναίκα είναι κάτι το μοναδικό. Και απ' αυτή την άποψη οι άγιοι άντρες και άγιες γυναίκες της Εκκλησίας δεν είναι όντα πού περικλείονται μέσα στην βιολογικότητά τους, ούτε εξαντλούνται στους κοινωνικούς ρόλους. Είναι πρόσωπα πού από τήν μία φανερώνουν τόν εσώτατο εαυτό τους ως μυστηριακή «ετερότητα» (χαρισματικός πλούτος των δώρων του Θεού) καί από τήν άλλη αποκαλύπτουν «τήν ταυτότητα διά της χάριτος» (Άγ. Μάξιμος), όταν συγκλίνουν πρός τό κοινό Αρχέτυπο, καί γίνονται «εις εν Χριστω Ιησου»(Γαλ.3,28).Μέσα απ' αυτή τήν αφατη σχέση (ταύτιση καί διάκριση, κοινότητα καί ετερότητα, αμοιβαιότητα καί μοναδικότητα) ο άντρας καί η γυναίκα αποτελούν τήν πιό λαμπρή καί ακτινοβόλα εικόνα του Ενός καί Τριαδικού Θεού.

Του Αρχιμ. Πλάτωνα Κρικρή

Πηγές: orthodoxigynaika.blogspot.gr – ecclesia.gr